

שמעתא עמיקתא

גליון תק"ג | פרשת ויחי | תשפ"ב | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי הרח"ג יוחנן בורגר שליט"א
מו"ץ וראש כולל הוראה רמות ב'

נתקל בכבל של מכשיר ושרו האם חייב לשלם על הנזק

א. המניח את הכד ובא אחר ונתקל בו. ג. הניח במקום שיש לו רשות להניחו. ד. במקום שיש רשות להניח והנתקל לא ידע. ה. נתקל בה באפילה ושרה או הווק. ו. חסם את הדרך. ז. חסם את הדרך ברשות.

א. המניח את הכד ובא אחר ונתקל בו

איתא בב"ק (כז:) המניח את הכד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה ושרה פטור, ואם הווק בה בעל החבית חייב בנזקו. ונחלקו בגמ' (כז:) בטעם הפטור בי רב משמיה דרב אמרי בממלא רשות הרבים כולה חביות, ושמואל אמר באפילה שנו, ומסקינן כר' אילעאי דהיינו לפי שאין דרכן של בני"א להתבונן בדרכים. וכן פסקו הרא"ש (שם פ"ג סעי' א), הטור (ח"מ סי' תי"ב) והשו"ע (סעי' א). והנה התוס' (שם כז:) ד"ה ושמאל) יצאו לבאר דאע"פ שמצינו מח' בב"ק (כט:) אי נתקל פושע הוא, היינו כגון שנתקל מעצמו ולא נתקל בשום דבר, אבל הכא פטור כי נתקל מחמת מכשול ולא איבעי ליה לעיוני ונחשב אנוס, ואע"ג דמבואר בב"ק (כו:) דאנוס חייב בנזיקין, אנוס גמור לא רבי רחמנא, דהא בירושלמי פטור אותו שישן ראשון אם הזיק לשני הבא אצלו לישן, ע"כ. וכן נקט בתשובות מ"י (נזיקין סי' יח). אולם הרמב"ן (ב"מ פ"ב ד"ה ואתא) דחה דברי התוס' וסי' ל דאנוס אפילו באנוס גמור חייב אדם מועד לעולם, והכא הנתקל פטור כי היא פשיעת המניח את הכד, וכן הוא הטעם בתא הירושלמי הנ"ל, ע"כ. וכן הביא הנמוק"י (שם כ"א. ברי"ף ד"ה הווק ב) אליבא דדעה זו דהיינו כי השני פשע. נמצא דנח' הראשונים בטעם שהנתקל פטור האם מחמת שנחשב הנתקל אנוס גמור כי אין דרכן של אנשים להתבונן בדרכים, או מחמת שהמניח פשע.

ובדעת הרמב"ם (חובל פ"א הי"ב ופ"ו הי"א) ע"י ברב המגיד (שם) שכתב דאנוס גמור פטור והרמב"ם "לא חילק". והכס"מ שם נקט דהרמב"ם פטור. וכן נקט הדרישה (סי' שעה אות א) וכתב דהגרסא הנכונה ברב המגיד היא שהרמב"ם "לא חולק". אולם דעת הש"ך (סי' א) דדעת הרמב"ם כהרמב"ן. וכן דעת הערוה"ש (אות א).

והנה הרמ"א (ח"מ סי' שעה סעי' א - ב וסי' תכ"א סעי' ד) פסק כסברת תוס'. וכן מבואר בשו"ע (סי' שעה סעי' א) וכמ"ש בב"באור הגר"א ובבאר הגולה. ועיני' בב"ח (שם אות א) שנקט דאנוס גמור פטור. ועיי"ש (סי' ת"ב אות א) שכתב דמהאי טעמא נתקל פטור וכמ"ש התוס'. ומ"מ ע"י בנמוק"י שדוקא בנתקל בו ושרו פטור, אבל אם שברו בידים חייב לשלם, דנהי דזה הניחו שלא ברשות מ"מ אין לו לשבור בידים, וכ"ש דאם הווק ע"י שבירתו בידים שפטור המניח, ע"כ. וכ"כ הערוה"ש (אות א).

ב. הנתקל ר"ר

ועי' בשו"ת מהרש"ל (ס' צ"ז) שהביא מעשה בבעל הבית שרץ אחר משרת שלו לעגשו וכוונתו היתה כדי לפייס דעתן של עכו"ם שהתקוטטו עמו ורצו להזיקו, והנער נפל למים ומת. ופסק שאין הבעל הבית צריך כפרה, ואע"פ שמת בסביבתו, כיון שהוא לטובתו נתכוין להצילו מן העכו"ם, הו"ל כטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה דפטור. ועוד שהנער מת מחמת פשיעתו, כי היה לו להתבונן בדרכו, ואע"ג דאמרינן דאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים, ה"מ באינשי ההולכין לפי תומן לפי שאדם בעל מחשבות, אבל בנדון כזה שהוא נרדף ורצה לברוח היה לו להתבונן לאיזה מקום שיברח ולא יפיל את עצמו לגומות ובארות, ע"כ.

ועי' בחת"ס (קובץ תשובות סי' יח ד"ה איברא) שהשואל הקשה ע"י מגיטין (ו:) דאמרו כל המטיל אימה יתירה כיו' בא לידו ג' עבירות ג"ע שפכות דמים וחילול שבת. ופרש"י שפכות דמים שפעמים שבורחת מפניו ונופלת לאחת הבורות או מגשר, ונימא שהיא פושעת בעצמה, דהו"ל להתבונן. ותירץ החת"ס (ד"ה גדולה מזה) דהתם מחמת אימה יתירה הבורח מתירא שמא יעביד ליה נגידא דקשה ממיתה, ועל כן בהיל טובא יאן לבו עמו ונופל בגומא, אבל הכא לא היה לו למשרת לירא כל כך מבעל הבית שלו, כי לא הטיל עליו אימה יתירה מעולם רק ועגשו דבר מועט להשקט כעס הגויים, היה לו להתבונן דעתו, וסברת מהרש"ל נכונה, ע"כ. ומעתה ה"ל שמי שנתקל בכבל של מכשיר כגון מחשב ומחמתו הזיק את המכשיר או שפך כוס המונח בשלחן בהמ"ד והזיק, דפטור מתשלומים, כי אין דרכו של אדם להתבונן בדרכים, ועל בעל המכשיר לשלם על הנזק שנגרם לנכסל. ואם נתקל מתוך ריצה חייב, שהיה לו להתבונן ולא אנוס גמור הוא. וכן מבואר להלן דכל דהוי ליה לעיוני המניח פטור והנתקל חייב. אלא לדעת הרמב"ן ה"ל שהנתקל פטור מחמת פשיעת המניח י"ל דה"ה בגוונא שהיה רץ דפטור, אלא ד"ל דכיון שגם הוא פשע אינו נפטור גם לדעת הרמב"ן.

ג. הניח במקום שיש לו רשות להניחו

אלא דכל זה היכן שלא היה היתר למתוך כבל במקום, באופן שאחרים עלולים להכשל בו, אבל בלא"ה י"ל דחייב הנתקל. דאיתא בב"ק (כז:) דהוה עובדא בפומבדיתא וחיוב רבה כו', אמר רב פפא קרנא דעצרא הוה דכיון דברשות קעבדי איבעי ליה עיוני ומיזל. ופרש"י דהואיל וברשות קעבדי - שמנהגם היה כן כשהיתה בית הבד מליאה בני אדם היו הבאים מושבין כליהם ברשות הרבים וממתניין עד שיצאו אלו, ע"כ.

ועי' בנמוק"י (יב. ברי"ף) שלמד שדוקא בכה"ג פטור כי תקנת רבים היא ולא סגי בלאו הכי ועל כן מבעי ליה לעיוני ולמיזל, אבל בעלמא אע"ג דעמד בעל הכד לפוש לאו אורחיה הוא ופטור מטעם דאין דרכן להתבונן בדרכים, ע"כ. אלא שהטור (סי' תי"ב) כתב על הא דהש"ס ה"ל דבית הבד "או כיוצא בו". ומשמע מדבריו דלא כהנמוק"י דלאו דוקא בבית הבד פטור, אלא אף בכל מקום שנוהגים להושיב כליהם הדין כן. וכן הדרכ"מ (אות א) כתב שהנמוק"י חולק על הטור. והשו"ע (סעי' ג) פסק כהטור. וכן סתימת הנו"כ ואף הרמ"א שתיק ליה להשו"ע.

ועי' ברמב"ם (נזיקין ממון פ"ג הי"ז) שכתב דבכה"ג בעל הכד פטור והנתקל חייב מפני שהיה לו להסתכל. וכן מבואר בנמוק"י הנ"ל. וביאר הב"י (סי' תי"ב) דאע"ג דאין דרך בני"א להתבונן בדרכים במקום דשכיח להיות מלא כדים יש להם להתבונן. וכן פסקו הטשו"ע (סי' ת"ב סעי' ג) שאם הניח הכד במקום שיש לו רשות להניחו, כמו במקום פניו שלפני בית הבד, ובא אחר ונתקל בו ושרו, חייב. ואם הווק בו המהלך, בעל הכד פטור, מפני שהיה לו להסתכל, ע"כ.

ומשמע לפי"ז שהטעם שבעל הכד פטור אינו משום שהיה לו רשות להניח אלא משום שעל הנתקל להיזהר, ובגוונא דלא הוי לעיוני בעל הכד יהיה חייב אף אם היה לו רשות להניח, וכעין זה מצינו בסיומן ת"י"ד סעי' ב' שאף בגוונא שיש לו רשות להניח ברה"ר מ"מ חייב על הנזק. ועי' סימן ת"י סעי' ט' ובנו"כ שם. (אלא דלפי הרמב"ן ה"ל דס"ל שאם הנתקל הווק בעל הכד חייב כי פשע, בגוונא שלא פשע י"ל שפטור. ולכאורה קשה מהא דסימן ת"י"ד שהתירו להוציא זבלים לרה"ר ומו"מ אם הזיקו חייב אע"פ שלא פשע. ומבואר בפוסקים בסיומן ת"י"ד דמעיקר הדין חייב. ואפשר דס"ל להרמב"ן שבהא דהוצאת זבלים מעיקר הדין פטור, אלא שהתירו רק על דעת שישלם וכדרכו של הסמ"ע שם).

ובאור שמח (ח"מ סי' פ"ג הי"ז) נקט שבמקום שיש רשות להניח, אף בקרן זווית שהנתקל לא היה יכול להיזהר, בעל הכד פטור דכיון שהניח במקום שיש לו רשות להניח, תו הוי לאיזדהורי הנכנס בקרן זווית, וכתב דזה דלא כשיטת מהר"ם פאדווה בהגה על הכס"מ (רוצח פ"ו הי"ט), ע"כ. וי"ל דגם הוא יודה במקום דלא הוי לעיוני כלל דבעל הכד חייב אף שהניח ברשות.

פניני הלכה

האם מועיל משגיח כשרות בגבינות הנעשות ע"י עכו"ם

דבר מצוי הוא במפעלים שבארץ שינסע עובדים שאינם בני ברית, או שיש ספק ביהדותם, ולי"ע אם עוסקים הם ביצור גבינות אם יש לאסור בזה משום חשש גבינת עכו"ם. ואם מועיל לה משגיח כשרות הנמצא במקום ובודק את תהליך יצור הגבינות.

א. תנן (ע"ז כ"ט:) אמר ר' יהודה שאל ר' ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים, אמר לו מפני שמעמידים בקיבת נבילה וכו', חזר ואמר לו מפני שמעמידים אותה בקיבת עגלי ע"ז וכו', אמר לו אם כן למה אסרוה בהנאה, השיאו לדבר אחר וכו'. ובגמ' שם לה. איתא כמה טעמים מפני מה אסרו גבינות העכו"ם ע"ש.

והרמב"ם (פ"ג מהל' מא"א הי"ג) סתם וכתב דבימי חכמי המשנה גזרו על גבינות העכו"ם מפני שמעמידין אותה בעור הקיבה של שחיתתן שהיא נבילה.

אולם הטור (יו"ד סי' קס"ו) כתב - גבינות הגויים אסורות, ומפ' בגמ' כמה טעמים, מפני שמעמידים אותה בעור קיבת נבלה, ומפני שטחין פניה בשומן חזיר, ושמערבין בה חלב טמא, אע"פ שאין החלב טמא נקפה חי"י שמא ישאר ממנו מעט בין נקביה. עוד כת' הרמב"ם (שם הי"ד) גבינה שמעמידין אותה הגויים בעשבים או במי פירות כגון שרף תאנים, והרי הם ניכרין בגבינה, הורו מקצת הגאונים שהיא אסורה, שכבר גזרו על כל הגבינת הגויים בין שהעמידוהו בדבר אסור בין העמידוהו בדבר מותר, גזירה משום שהעמידוהו בדבר האסור. והביאו הטור.

והמחבר (סי' ס"ה) סתם כהרמב"ם וכת' - גבינות העכו"ם אסורות מפני שמעמידים אותם בעור קיבת שחיתתם שהיא נבלה, ואפי' העמידוהו בעשבים אסורה.

ב. וכתב הד"מ (שם סי' ק"ב) - ומשמע במרדכי (פרק כל הבשר סי' תשל"ג) דאפי' אם רואה ישראל החלב שחלבה גוי עד שעשאו גבינות, אפי"ה אין נוהגין ללוקחם מן הגויים. אבל באגודה (שבת סי' קפ"א) כתב וז"ל התיירו הגדולים אדם הקונה עשרה גבינות או סכום אחר והגוי מתקנם בשבט וישראל רואה ושומר ואינו מדבר, אך דבר מבעור הוא עכ"ל.

ובתורת חטאת (כלל פ"א פ"ב פ"ג סי"א) הביא הרמ"א מחלוקתם וסיים - וכבר נהגו דבריהם האגודה. [וכן הוא בסיומנים שם]. וכ"כ לדינא הרמ"א (שם סי' ב) ואם הישראל רואה שעשית הגבינות והחליבה מותר. וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו.

אולם הש"ך (סי' כ"ב) יצא להשיג על דברי הרמ"א, ד"ל דע"כ לא איירי האגודה אלא מצד הל' שבת, אבל מצד הל' גבינת עכו"ם י"ל דס"ל לאסור, ונפק"מ אם רוצה לקנותם ע"מ למוכרם לעכו"ם, או במקומות דנוהגים היתר בגבינות עכו"ם ע"פ ר"ת (ע"ז לה). או דשאני הא דהאגודה דהישראל קנה מתחילה הגבינות והרי הם שלו, ואין כאן משום גבינת עכו"ם. אבל לא מחמת הישראל רואהו. וכן כל הפוסקים סתמו בזה ולא חילקו בין ישראל רואהו או לא כמו שחילקו גבי חלב. והיינו דבמתני' תנן סתמא גבינות העכו"ם אסורין, וגבי חלב העכו"ם תנן התם שחלבו ואין ישראל רואהו אסור, אלמא דבגבינות אין חילוק. וכן הוא בתשובת הגה"מ (מא"א סי' ח) מתשובת ר"ש. וכן הוא במהר"ם מרוטנבורג (סי' שצ"ד) דאף דנעשת הגבינה במעמד ישראל בעיני שעשעה הישראל מעשה ששיש הקיבה לתוך החלב. ומה שפשוט המנהג שלוקחים גבינות מהשוואגין אע"פ שעושיין אותן העובדי כוכבים, היינו משום שנהגו לשכור הבהמות, וא"כ הגבינות של ישראל הם, ולא מצינו שום איסור בשום מקום בגבינות של ישראל שעשאו עכו"ם. וכן נוהגין ג"כ שנתכונ"ם בבית הישראל עושים גבינות הישראל. אבל אם העכו"ם עושה גבינות לעצמו מחלב שלו אע"פ שהיה שם ישראל מתחילה ועד סוף, אסור משום גבינות עכו"ם כל שלא עשה בהם ישראל מעשה.

ד. במקום שיש רשות להניח והנתקל לא ידע

יש לעיין במקום שהנתקל לא ידע שבמקום פלוני יש היתר להניח חפצים, האם (הנתקל) פטור. ולכאורה י"ל דכיון דלא ידע לא שייך הטעם דאיבעי ליה לעיוני ועיי"כ חשיב כאונס גמור ופטור, וממילא אף בעל הכד חייב לשלם על הנזק כי הנתקל לא היה יכול להזהר (ואע"פ שהיה לו רשות מ"מ אכתי אין זה טעם לפטור כנ"ל שהטעם שהמניח פטור הוא כי על הנתקל להזהר. ועיי"כ **בערוה"ש** (סוף אות ה)). ואף להאור שמח הנ"ל י"ל דפטור דכיון דלא ידע לא שייך לומר דהוי ליה להזהר משא"כ בקרן זוית שהיה צריך להזהר כי הוא מקום שמניחים שם. (ולחריב"ן י"ל דהנתקל חייב כי המניח לא פשע והמניח פטור כי עשה ברשות). ועיי"כ הלחן שמבואר ששברק שיש רשות להניח מ"מ אם הוא מקום שווד, כיון שאין ביד הנתקל להזהר פטור הנתקל וחייב בעל הכד, אולם שמא יש חלוקה שבאפילה אף להניח לא יכילים להזהר, משא"כ בגוונא שרק הנתקל לא יכל להזהר כי לא ידע. שו"ר **בערוה"ש** (אות ה) שכתב: שבמקום פנוי שלפני בית הברד שלפעמים כשביית הברד מגוונא מניחין שם כדן, או אפילו בשוק מן הצד במקום שיש רשות להניח הכדן, ובא אחר ונתקל בו ושברו חייב, דהאדם כשהולך במקום כזה צריך להתבונן בהילוכו כיון שיש רשות לאנשים להניח שם כליהם. ומשמע דהחולך יודע שהוא נמצא במקום בית הברד ועיי"כ להזהר אבל בלא"ה לא.

ה. נתקל בה באפילה ושברה או הרוק

ויעיין **ברמב"ם** (שם) שפסק ע"פ הגמ' הנ"ל באות א', שאם הוא באפילה שאינו יכול להסתכל לפניו ונתקל בה ושברה פטור, ואם הרוק בה בעל הכד חייב, אע"פ שהניחו ברשות. וביאר **הב"י** דטעמו משום דאע"ג דלא קיי"ל כשמואל דסבר שדרכן של בני אדם כשהתבונן בדרכים כשאינו אפילה, מ"מ מיניה נשמע לדין להכא דהניח הכד במקום שיש לו רשות להניחו שם שאם הוא אפילה אין דרך בני אדם להתבונן בו וחזר דינו כדן מקום שאין לו רשות להניחו שם. ועיי"כ **בפלמולא חריפתא** (בי"ק פ"א ס"א א אות ה) שכתב דאפילה אינו אופל כל חזו כלום כלל שאין דרכו של בני"א להלך באופל כזה אלא דאפילה דהכא **היינו אפילה שמהלכין בו מפני שרואים בו קצת אלא שלא יוכל לראות להדיא**, עיי"כ.

אלא דעיי"כ **בר"א"ש** (פ"ג ס"א א) שפסק דנתקל בה ושבר פטור בין באפילה בין באורה. וכן פסק **היש"ש** (בי"ק פ"ג ס"א ב). והביאו **בהגהות רע"א** (שם).

אבל ה**טור** (פ"ה ת"ב) פסק שאם הוא אפילה יכול להסתכל ונתקל בו ושברו פטור, ואם הוזק בו בעל הכד חייב אף על פי שהניחו ברשות, עיי"כ. ועיי"כ **בפרישה** (אות ה) שדקדק מלשון ה**טור** שכתב שאם היה לו רשות אם הוזק בו בעל הכד פטור שהיה לו להסתכל, דאף על פי שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים שאני הכא דשכיח להיות כאן כדים להכי י"ל להתבונן, אבל אם הוא אפילה שאז אין יכול להתבונן חזר דינו כמניח במקום שאין לו רשות להניח בו, עיי"כ. וכי"כ **הבאר הגולה** (שם). ועיי"כ **בב"ח** (אות א) שביאר דברי הגמ' אליבא דהרא"ש וכתב שהב"ח פסק כהרמב"ם. וכן נקט ה**שו"ע** (פ"ג ס"א ב) ונ"כ. ועיי"כ **בב"ח** (אות ה) שפירש שאם הניח ברשות ושוב יש אפילה הנתקל פטור דאנוס הוא.

ולפי הנ"ל י"ל שיש שנתקל בכבל של מכשיר והזיקו והזיק, וכן אם שפך כוס המונחת בשלחן בהמ"ד וכדו', אם הוא מקום שכן הוא הנהוג של מקום שמרשים להכניסם למקום, הנתקל חייב ובעל המכשיר פטור על נזק של הנתקל, כהא דסעי' ב' בבית הברד דכיון שעושה ברשות פטור כי על השני הוה ליה לעיוני. ואם המקום היה חשוך הנתקל פטור.

ו. הכב את הדרך

והנה לעיל אות א' הבאנו דברי ה**ש"ס** דאוקי רב מתינתין (שהנתקל פטור והמניח חייב) בממלא רה"ר כולה חביות, ושם אמרו דבכה"ג אפילו שיבר בידים פטור, והאי דקתני נתקל אידיי דבעי למיתני סיפא אם הוזק בה בעל חבית חייב בנוקו, דדוקא נתקל אבל שבר לא, מאי טעמא הוא דאזיק אנפשיה, קתני רישא נתקל.

וכי"כ **בטור** (פ"ה ת"ב) שכתב שאם הדרך כבדים אף אם **שיבר בידים** פטור. וכי"כ **הב"ח** (שם אות ה) וז"ל ה**שו"ע** (פ"ג א) אם היתה אפילה, או שמילא כל הדרך כדים, פטור על שבירתם. ואם נתקל בה והוזק בעל הכד חייב. וכן כל כיוצא בזה. ואם מילא כל הדרך כדים שאי אפשר לעבור, אפילו שברו בידים פטור, עיי"כ. וביאר ה**סמ"ע** (פ"ג א) דאם היה אפשר לו לסבב ולילך מן הצד או להגביה רגליו ולעבור דרך עליהן דוקא בנתקל בו ושברו פטור, אבל כשמילא כ"כ עד שאי"א לעבור בזה אפ"י שברו בידים וברשות פטור, עיי"כ. ו**הערוה"ש** (שם אות ד) כתב יראה לי מלשון רובתינו בעלי השו"ע בסעיף ב' דשני דינים יש בממלא כל הדרך, דאם מילא ממש עד שאי"א לעבור אפילו שיבר בידים פטור ובמילא הדרך ובדוחק יש מקום לעבור אם שיבר בידים חייב, ואם נתקל ושברן פטור, דא"צ להטריח ולהתבונן וליכך **במקום דחוק** לענין שיתחייב כשנשברו עיי"כ כשלונו בהם, עיי"כ.

אולם **בבית אפרים** (ח"מ ס"א ע"ט) נקט שאינו פטור אלא אם שבר דרך הילוכו (אף כשלונו מילא את כל הדרך ויכל ללכת מהצד), אבל אם שבר בידים חייב, וכתב כן עיי"כ **הרמב"ם** דלהלן, עיי"כ. וציון לדבריו **הפתי"ש** (פ"ה ת"ב ס"ק א). וכבר קדמו בזה ה**שלט"ג** (בי"ק יב. ברי"ף אות א) בדעת הרמב"ם וכתב שם שלדעת ה**טור** (פ"ה ת"ב) **והתוס'** (ד"ה ה"ג אבא"ל) יכול לשברם בידים ופטור. ו**ההוא"א** (בי"ק ס"א ד ס"ק ג ד"ה ר"מ) נקט בדעת הרמב"ם כדעת ה**שו"ע**. וכן פסק ה**ערוה"ש** (אות ה) שמותר אף בידים (ועיי"כ שהעיר שהרמב"ם לא כתב להדיא להתיר לשבור בידים).

ז. הכב את הדרך ברישות

ועיי"כ בלשון **הרמב"ם** (נזקי ממון פ"י"ג ה"ה) שאם הניח את הכד במקום שיש לו רשות להניחה שם, כגון מקום הקרנות של גתות וכיוצא בהן, ונתקל בה ושברה חייב, ואם הוזק בה המהלך בעל הכד פטור מפני שהיה לו להסתכל, ואם היתה אפילה או שמילא כל הדרך כדים פטור על שבירתה, ואם נתקל בה הרי בעל הכד חייב, וכן כל כיוצא בזה, עיי"כ. וכי"כ ה**שו"ע** (פ"ה ת"ב ס"א ע). ומשמע מדבריו שפטור במילא כל הדרך כדים אף כשהיה לו היתר להניח במקום, אלא שמחמת שחסם מקום העוברים ושבים מותר לשברם. וכן דעיי"כ **בב"ח** (סוף אות ה) ו**בסמ"ע** (שם). וכן נקט ה**ערוה"ש** (אות ה).

ולפי **הסמ"ע** ודעיי"כ שפרשו כוונת השו"ע לחלק בין מילא כל המקום או שניתן לעבור מהצד יוצא שהי"ה כשהיה יכול לעבור מהצד ונתקל שהדין הוא שפטור, אבל בכה"ג אם הוזק המניח את הכד פטור כי הוא דאזיק אנפשיה.

ועיי"כ **בשו"ע** שמבואר שאם ניזוק כששבר בעל הכד פטור, דהוא דאזיק אנפשיה. ודעת **הבית אפרים** שם דאם הוזק בה אף כשלא שבר בידים אלא דרך הילוכו, בעל הכד פטור, כיון שעכ"פ היה דעתו לדרוס על הכלי והי"ל לאסוקי אדעתיה דשמא ישבר ויזוק בה והי"ל לנטורי נפשיה.

מעתה יוצא שאם משתמש המכשיר העביר כבל החוסם המעבר של האנשים, והנתקל ראה וניסה לדלו ולעבור מעל הכבל וכדו' ונתקל בכבל ושבר המכשיר, פטור הנתקל, וכמו שארנו לעיל עיי"כ השו"ע דאף בגוונא שעשה ברשות הדין הוא שפטור בכה"ג. ובעל המכשיר גם פטור אם הנתקל הוזק כי הוא דאזיק אנפשיה. אולם אם חסם אלא הכבל היה מונח בקרקע וכדו' יש לדון כל מקרה לגופו.

ואם לא ראה את הכבל ונתקל ושבר המכשיר, אם בעל המכשיר חסם את המעבר לגמרי שמותר אף לשבור בידים ודאי פטור, אולם בגוונא שלא חסם לגמרי שאין לו היתר לשבור בידים כי יכול לעבור מהצד או לנתקו בקלות ולעבור וכדו', כיון דהי"ל להזהר חייב, דעד כאן אינו פטור בכה"ג אם נתקל ושברו כי א"צ להטריח ולהתבונן וליכך במקום דחוק לענין שיתחייב כשנשברו עיי"כ התקלותו בהם וכמ"כ הערוה"ש שם, אבל הכא דהוי ליה להתבונן י"ל דחייב. ומ"מ פעמים החסימה היא נחשבת גמורה אף כשיש אופן ללכת מהצד, כגון שהברד כרוך בטרחא גדולה וכדו', וכמ"כ **בשמעתא עמיקתא** גליון ת"ד בשם הדברים משפט.

מ. ס. ק. נ. א. ד. ר. י. נ. א.

א' ההולך במקום צבורי כגון בית מדרש ונתקל בכבל של מכשיר חשמלי כגון מחשב (או נתקל בכוס של חברו המונחת בשלחן ונשפכה הכוס כדו') והזיק, פטור מתשלומים, כי אין דרכו של אדם להתבונן בדרכים. ואם הנתקל הוזק בעל המכשיר חייב. ואם נתקל מתוך ריצה, הנתקל חייב, שהיה לו להתבונן. ב' כל זה כשאין דרכם של אנשים להניח שם מכשירים כאלו (או כוסות שתייה וכדו') כגון שבמקום לא הותר להכניסם, אבל אם מקובל לעשות כן חייב הנתקל כי היה לו להזהר. ג' אם בעל המכשיר העביר כבל על מנת לחברו לחשמל באופן שחוסם המעבר של האנשים, והנתקל ראהו וניסה לדלו ולעבור מעל הכבל וכדו', ונתקל והזיק, פטור. ואם הנתקל הוזק בעל המכשיר פטור כי הוא הזיק את עצמו. ד' אם בעל המכשיר חסם את המעבר לגמרי והחולך לא ראה את הכבל ונתקל והזיק, פטור אף אם מקובל במקום להכניס שם מכשירים כאלו. אולם אם בעל המכשיר לא חסם המעבר לגמרי, כגון שיכול לעבור מהצד או לנתקו בקלות ולעבור וכדו', חייב, כי היה לו להזהר.

ואף **הפרי"ח** (פ"ה ת"ב) ו**השו"ע** (פ"ה ת"ב) כתב שדברי ה**שי"ך** נכונים ומכוונים להלכה. [והערה חשובה שמעתי בזה מפי הרב י.ש. שליט"א, דבזה"ז שישינס בארץ מחלבות אשר הינם בבעלות עכו"ם, להשי"ך ודעיימיה לא תועיל שגחה של משפח כשרות להוציאם מאיסור גבנית עכו"ם אם גוי יעשה הגיבון, אלא יש להקפיד שישראל יעשה בה מעשה הגיבון. אומנם יעוי' **בפ"ח** הנזכר שכתב דאם הישראל והגוי שותפים בגבניות יש להחמיר שישים ישראל הקיבה בתוך החלב, ומיהו דביעבד מסתברא להתיר ואף שאין לישראל אלא חלק אחד בגבינה, משום דגבניות עכו"ם אסרו, וזו לא נכנסה תחת הגזירה כיון דשם ישראל עליה. עכ"ל. וא"כ לכאוי היה מקום לצרף דביעבד הא דיש לישראל איזה מניות חבטרה. מיהו י"ל דבכה"ג דאין לישראל שותפות ממש אלא מניות אין זה נקרא שם ישראל עליה, ואין להתיר לדעת האוסרים אפי' דביעבד].

ועיי"כ **בב"ח** (פ"ה ת"ב) שכתב: וכמו כן בשאר רואים יעוי' בחכ"א שער או"ה מאכלי עכו"ם כלל ס"ז ס"ז. ג. והנה שיעתא לדעת הרמ"א מציינו בדברי **הרמב"ם בפ"ה המשניות** (פ"ב מ"ה) שכתב - וכמו כן בשאר רואים העכו"ם שהעמיד החלב בקיבה עצמה מותר לנו לאכול אותה גבינה, ולא תועיל בזה הפרסום ולא מה שהדעת נותן על הרוב אלא ראיית העין.

ויעיין עוד **בכנה"ג** (יו"ד ס"י קט"ו - הגהב"י אות כ"ח) דכתב דמעשה בכל יום שהישראל חולך בעדד הגוי ויושב שם חודש או חודשיים ורואה בשבת שהגוי עושה חליבת החלב וגיבון הגבינה, ואין פוצה פה ומצפצף לאוסרם משום גבניות עכו"ם. ועיי"כ או משום ס"ל אין חולק בזה או אע"פ שיש חולקים נהגו כהמתיר.

והנו"ב (או"ח ת"ג ס"ו ל"ז) נקט דאף המדמדי דכתב הרמ"א דאוסר, באמת ס"ל להתיר היכא שראה ישראל כל המששים. ועיי"כ שם דהעלה דאם הקיבה המעמידה היא של ישראל אף המהר"ם מרוטנבורג מודה להתיר, אע"ג דהגוי נותנה לגבינה, כיון דיש ליהודי חלק משהו בגבניות הללו.

ועיי' **בא"ר** (פ"ה רמ"ד ס"ק ט"ו) דהעיר על השי"ך דאשמטיה מיניה דברי השלט"ג (ע"ז ה) דמבואר דבדבריו דמהני עמידת הישראל אצל הנכרי בשעה שעושה הגבינה.

העולה לדינא א. חלב השייך לישראל והעכו"ם עושה ממנו גבינה אין בו איסור גבניות עכו"ם. ב. חלב השייך לגוי (ואין בו משום חלב עכו"ם) כגון שהשגיה ישראל בשעה החליבה, וישראל מגבנו, אין בו משום גבנית עכו"ם, אף דהבעלים הינו נכרי. ג. חלב השייך לעכו"ם והעכו"ם מגבנו, הגבינה אסורה משום גבנית עכו"ם. ד. אם ישראל רואהו עושה הגבינה, נהגו להקל בדבר. וכן כהכרעת רוב הפוסקים. אך דעת חלק מהחמירי בזה. [ולדבריו במחלבה שהינה בבעלות עכו"ם לא תועיל השגחה ישראל על עשיית הגבניות, אלא יש להקפיד דהישראל יעשה בה הגיבון].

נכתב ע"י
הרה"ג שמעון פלולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש תפילת שהרית (ה)

כוונת מזמור הודו לה' כי טוב - י"כיון האדם במחשבתו בשמחה עצומה פירוש המילות בזה הלשון ממש הודו לה' כי טוב ורואי להודות לו, ולמה - כי לעולם חסדו. ואל יחסוף תיבות פסוק זה בלא לב ולב... ובכל זה ישמח האדם שמחה עצומה מאד בגודל אלהותו ית' שמו ויתעלה". (יסוד וישרש העבודה ח, ז)

- "לעושה השמים בתבונה" עד סוף המזמור. יחשוב בשמחה עצומה כמה פעמים: גבורות ה', גבורות ה', על כל ענין בפני עצמו הנזכרים בפסוקים אלו, ולא יהיה אמירתו בהם כמצות אנשים מלומדה ח"ו, ודי בהערה זו". (יסושו"ה שם)

"נותן לחם לכל בשר. יחשוב בשמחה עצומה: גבורות ה' בזה. מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ לפרנס ולכלכל כל העולם כולו בכבודו מקיני ראמים עד ביצי כינים וברא לכל בריה טרפו ומזונו לפי חכמתו הנפלאה". (יסושו"ה שם)

נערך על ידי מו"ם "עבודת שבת קודש"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש 3-3-1 שלווחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלים" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

העלון נתרם להצלחת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לפתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com